

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satversmestiesa.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2026. gada 9. septembrī

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

kolēģijas sēdē izskatījusi pieteikuma iesniedzējas [..] pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 151/2026) un tā papildinājumus (reģ. Nr. K-746-2026 un Nr. K-817-2026),

konstatēja:

1. Ieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 638. panta otro daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam, 95. un 111. pantam.

2. Apstrīdētā norma paredz: “Ja piespriesta brīvības atņemšana, sprieduma izpildi nedrīkst atlikt personām, kas notiesātas par smagu vai sevišķi smagu noziegumu.”

3. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts prasa minēto uzskatu pamatot.

3.1. Ar spēkā stājušos spriedumiem krimināllietā ieteikuma iesniedzēja atzīta par vainīgu tostarp sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā un pēc noziedzīgo

nodarījumu kopības sodīta ar brīvības atņemšanu uz četriem gadiem un sešiem mēnešiem. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma aizskar viņai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo tā rada situāciju, kurā personai ar dzīvībai bīstamām saslimšanām nav pieejams efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis pirms ievietošanas ieslodzījuma vietā. Tā kā Pieteikuma iesniedzēja sodīta tostarp par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, tiesai nav tiesību atlikt sprieduma izpildi. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā apstrīdētā norma pārkāpj arī Satversmes 95. pantā ietverto cietsirdīgas un cieņu pazemojošas izturēšanās aizliegumu un nežēlīga vai cilvēka cieņu pazemojoša soda aizliegumu, jo tā bez jebkādiem izņēmumiem aizliedz sprieduma izpildes atlikšanu personām, kas notiesātas par smagiem noziegumiem neatkarīgi no veselības stāvokļa smaguma.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un 95. pantam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

3.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma aizskar viņai arī Satversmes 111. pantā ietvertās tiesības uz veselības aizsardzību. Tomēr pieteikumā paustie apsvērumi par Satversmes 111. pantā noteikto pamattiesību aizskārumu pēc būtības sniegti, argumentējot apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 95. pantam. Tādējādi pieteikumā nav pamatots tas, kā tieši apstrīdētā norma aizskar pieteikuma iesniedzējai Satversmes 111. pantā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 111. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi tad, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Apstrīdētā norma ir imperatīva un formulēta nepārprotami, un pieteikuma iesniedzēja atrodas situācijā, kas ietilpst šīs normas tvērumā. Tādējādi viņai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums paredz, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

No pieteikumam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka pieteikuma iesniedzēju notiesājošs spriedums stājās spēkā [datums], bet ārstu slēdzieni par pieteikuma iesniedzējas diagnozēm, kas norāda uz smagu saslimšanu, sastādīti [datums] un [datums]. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2026. gada 10. augustā. Tātad minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un 95. pantam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

5.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tā nesamērīgi ierobežo pieteikuma iesniedzējas tiesības uz efektīvu tiesas aizsardzību.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus savstarpēji saistītus elementus, tostarp tiesības uz pieeju tiesai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-23-01 12. punktu*). Lai izvērtētu, vai tiesību norma, kas ierobežo personas tiesības uz taisnīgu tiesu, atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa vērtē: 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos noteiktā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 2) vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai pamattiesību ierobežojums atbilst samērīguma principam.

Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un pausts pieteikuma iesniedzējas viedoklis, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo viņai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības, jo gadījumā, ja persona sodīta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu, liedz tiesai individuāli izvērtēt personas veselības stāvokli un atlikt sprieduma izpildi. Vienlaikus pieteikumā ietverti tikai vispārīgi apsvērumi par to, ka pamattiesību ierobežojums nav nepieciešams un šāds ierobežojums ir nesamērīgs. Taču šādi vispārīgi apgalvojumi nav uzskatāmi par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

5.2. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā apstrīdētā norma neatbilst arī Satversmes 95. pantam, jo tā rada situāciju, kurā persona ar dzīvībai bīstamām diagnozēm, kuras ieslodzījuma vietā nevar pienācīgi ārstēt, tiek ievietota cietumā neatkarīgi no tā, vai sprieduma izpilde var apdraudēt dzīvību.

Satversmes tiesa Satversmes 95. pantu ir konkretizējusi kopsakarā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3. pantu, kas paredz, ka nevienu nedrīkst spīdzināt, nedz arī pakļaut cietsirdīgai vai pazemojošai attieksmei vai sodam. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka par cietsirdīgu ir atzīstama tāda izturēšanās vai sodīšana, kas bijusi iepriekš apzināti plānota, tika īstenota vairāku stundu garumā un izraidīja vai nu faktiskus miesas bojājumus, vai arī intensīvas fiziskas un garīgas ciešanas (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2000. gada 26. oktobra sprieduma lietā “Kudła v. Poland”, pieteikums Nr. 30210/96, 92. punktu*). Savukārt par pazemojošu atzīstama izturēšanās, kas apkauno vai nonicina indivīdu, ignorē viņa cilvēka cieņu vai nonicina to, vai izraisa baiļu, ciešanu vai mazvērtības sajūtu, kas spēj salauzt indivīda morālo un fizisko pretestību (*sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 8. jūlija sprieduma lietā “Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia”, pieteikums Nr. 48787/99, 425. punktu*).

Tomēr Konvencijas 3. pants jeb tajā ietvertais aizliegums neattiecas uz visiem sliktas izturēšanās (*ill-treatment*) gadījumiem. Proti, konkrēta situācija ietilpst 3. panta tvērumā tikai tad, ja ir sasniegusi minimālo smaguma pakāpi. Šīs pakāpes novērtējums ir relatīvs un atkarīgs no visiem lietas apstākļiem, piemēram, izturēšanās ilguma, izturēšanās ietekmes uz personas fizisko vai garīgo veselību, kā arī dažos gadījumos no cietušās personas dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa. Lai noteiktu, vai ir sasniegta minētā smaguma pakāpe, var ņemt vērā arī citus faktorus, jo īpaši nolūku, kura dēļ slikta izturēšanās tika īstenota, kā arī tās pamatā esošo nodomu vai motivāciju, kontekstu, kurā izturēšanās tika īstenota, piemēram, paaugstinātas spriedzes un emociju atmosfēru, kā arī to, vai cietušais ir vai nav bijis neaizsargātā stāvoklī (*sal. sk. Satversmes tiesas 2022. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2021-40-0103 7.2. punktu*).

Pieteikumā ir vispārīgi norādīts, ka apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums, kas liedz tiesnesim vērtēt konkrētas situācijas apstākļus, tostarp veselības stāvokļa smagumu un ieslodzījumu vietas medicīnisko kapacitāti, ir nesamērīgs. Tomēr, ņemot vērā ieslodzījuma vietā jau pieejamo medicīnisko aprūpi, pieteikumā nav ietverti juridiski argumenti par to, ka aizliegums tiesai atlikt sprieduma izpildi atbilstoši apstrīdētajai normai sasniegtu

tādu smaguma pakāpi, lai tā ietilptu cietsirdīgas vai cieņu pazemojošas izturēšanās aizlieguma tvērumā.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un 95. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktam.

6. Pieteikuma iesniedzēja lūdz apturēt notiesājošā sprieduma izpildi. Ievērojot to, ka lieta Satversmes tiesā nav ierosināma, nav nepieciešams lemt par minēto lūgumu.

Ņemot vērā un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (ieteikums Nr. 151/2026).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis